

Minner fra Threex Dykkerselskap AS (3X) - 1968

Fortalt av Leif-Tore, med god hjelp av Odd, Gunnar og notater
2016 – justert 2019

Foto: 3X – Norsk Oljemuseum

Odd Gåskjenn, Idar G. Johnsen, Leif-Tore Skjerven, Gunnar Møllegaard
Samling 6. juli, vurderte om de skulle starte et dykkerselskap

3X ble etablert basert på en idé opprinnelig klekket ut av Odd Gåskjenn. Forberedelsene av selskapet begynte i august 1968, og 12. september ble firmaet registrert med en aksjekapital på kr. 20.000. De 20 aksjene var fordelt mellom Odd Gåskjenn (7), Gunnar Møllegaard (7) og Leif-Tore Skjerven (6).

I ettertid er det fristende å påberope seg at vi hadde ambisjoner om at 3X skulle etablere seg som den første norske leverandør av dykketjenester til oljeindustrien i Nordsjøen. I virkeligheten var det nok heller slik at tilfeldighetene hadde geleidet oss inn i dykkeryrket. Yrket kunne være både hardt og traurig, med tillegg av mye frysing. Samtidig var dykking mer spennende og interessant enn noe alternativ vi kunne forestille oss. Hvorfor ikke ta en sjanse med 3X; jobbe som bare fy i noen år? Deretter kunne resultatet evalueres. Om vi ikke ble rike, kunne vi iallfall få noen gode historier å fortelle.

Firmaets aksjekapital gikk stort sett med til innkjøp av dykkerutstyr. Det ble anskaffet tre 3x7 liters flaskssett og Dräger to-slangers pusteventiler. Viking Grønn tørrdrakter med 'Bamse'-undertøy produsert av Helly Hansen ble selvfølgelig også anskaffet. Et Nikonos undervannskamera ble innkjøpt. For det meste handlet vi av Njål Aga som drev dykkerforretningen Aqua Teknisk i Oslo. En 3-seter VW varevogn firmabil var nødvendig. Men denne bilen begynte snart å ruste kraftig. Dette fordi den stadig ble lastet med mye utstyr som hadde vært i sjøvann.

Foto: 3X

Gunnar med firmabilen

Et kontor med lager måtte vi også ha. I 1968 var det i Stavanger en eneste oljebase; North Sea Exploration Base på Strømsteinen. Kontorfløyene på basen lå i 2. og 3. etasje. Men der hadde vi slett ikke råd til å leie lokaler. Derfor måtte vi nøye oss med et lite kontor, adskilt fra et lagerområde, på grunnplanet. Kontoret ble møblert med en skrivepult og kaffebord, og det var også fire typiske 60-talls spartanske lenestoler. Installasjon av telefon utgjorde den gang en betydelig utgift. At vi i tillegg anskaffet en telefonsvarer, var vel nesten som high tech å regne.

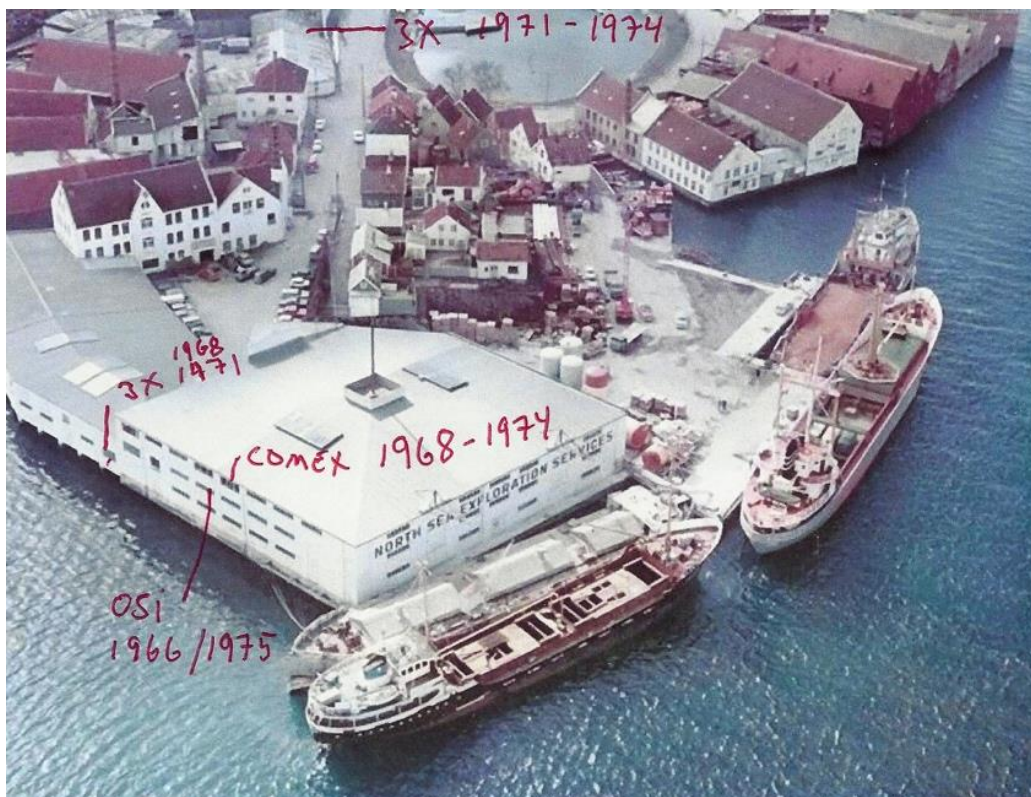

Foto: Stavanger Aftenblad

Dykkerkontorene på North Sea basen, Strømsteinen

Den første tiden tok vi oss ikke råd til kaffetrakter eller vannkoker. Vi kjøpte derfor heller ei termokanne. For ute i gangen, ved siden av toalettet, var der en fellesdusj. Ved å skru av sprederhodet på dusjen, ble det enklere å fylle varmtvann på termokanna. Det kan forsikres om at varmt dusjvann, blandet med kaffepulver, dekket vårt kaffebehov aldeles utmerket.

Direktøren for Rogalandsbanken var Olav Frafjord. En meget korrekt herremann, som vi oppfattet som noe kjølig da vi forespurte om muligheten for å opprette kassakreditt. Det ble innvilget kr. 5000. Vi fikk etter hvert et meget godt forhold til Frafjord. Han likte visst disse noe utradisjonelle ungdommene. Med tiden fikk vi innvilget flere lån i Rogalandsbanken. Husker ikke beløpene, men vet at vi ved mange anledninger signerte på selvskyldnerkausjoner.

Vi fikk kjøpe et 'Mark V' hjelmdykkerutstyr for kr. 5000 av Jarle Jensen. Han var dykker i Sandnes på den tiden. Senere anskaffet vi også to 'Siebe Gorman' hjelmer. Dette utstyret ga oss et godt grunnlag for de mange senere oppdrag med anleggsdykking.

3x7 liter scubasett

Viking Grønn tørrdrakt

Hjelmdykkerutstyr

Fotos: 3X

Noen minner fra Shell-raffineriet:

Den første tiden besøkte vi flere kommuner og entreprenører i området for å tilby våre dykkertjenester. Det var null interesse. Men snart kom vi i kontakt med Ingeniør Garnes ved Shell Raffineriet på Tananger. Han hadde behov for inspeksjon av noen grunner ved innseilingen, og flere siler og filtre ved raffineriets vanninntak måtte renses. Dermed ble det dykking for oss alle tre i mange dager. Lykke og lykke. Ved et senere inspeksjonsoppdrag ble vi ganske ergerlige på Garnes. Han ville ikke tro oss da vi fortalte ham at det var til dels store skader på utstyret vi hadde inspisert på bunnen. Den noe ampre stemningen ble løst ved at vi fikk tredd Garnes ned i ei tørrdrakt, og så hengte vi et blybelte rundt livet, og et 3x7 scubasett på ryggen hans. Øynene hans var ganske store i maska da vi mer eller mindre dro han ned etter signallina til 6–7 meters dyp. Slik fikk han ved selvsyn bekreftelse på at tilstandsrapporten vår var korrekt. Etter denne disputten fikk han respekt for 3X, og deretter fikk vi ofte utføre oppdragene slik som vi selv mente ga det beste resultatet.

Foto: 3X

Leif-Tore og Odd klargjør for oppmåling av grunner ved Shell-Raffineriet

Noen minner fra Ocean Systems International (OSI):

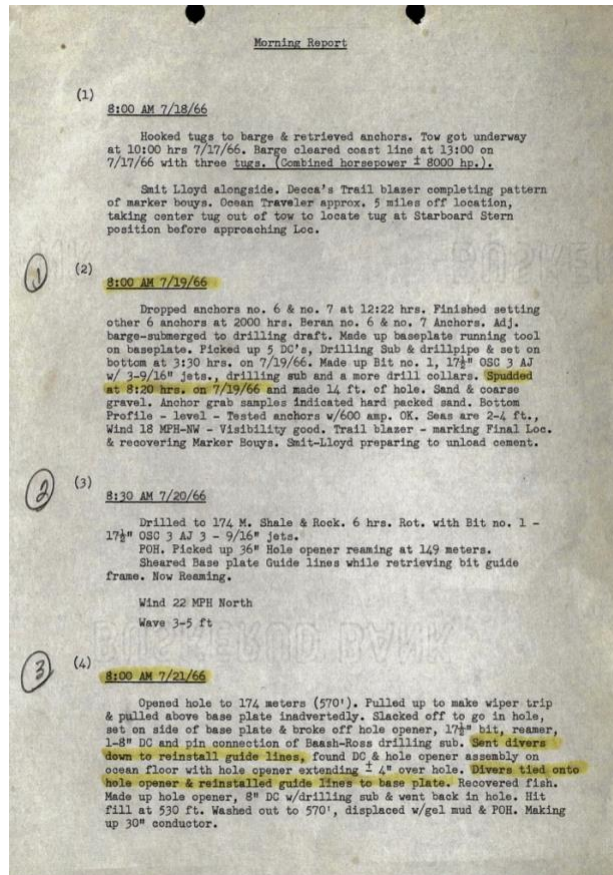
Medio september mottok 3X et telegram, en vanlig kommunikasjon på den tiden, fra Operations Manager Hugh Wilson i det amerikanske dykkerfirmaet Ocean Systems, Santa Barbara, California.

Esso, med boreriggen Ocean Traveler, startet den første leteboringen på norsk sektor kl. 08:40, 19. juli 1966 på brønn 8/3-1 og med en vann dybde på 94 m. Da var dykkerselskapet OSI mobilisert ombord med det første heliox bounce dykkerklokke systemet i Nordsjøen. Dessuten var der Yokohama gasshjelmer som et alternativt surface supplied dykkesystem. Det første dykket med helox som pustegass i Nordsjøen ble utført av Lyle Kirilin, som var Diving Supervisor for OSI i Stavanger. Dykket ble utført med en Yokohama gasshjelm kl. 08:00, 21. juli 1966.

Fra Tromsø hadde Jon Berg, Disponent for Nord-Norges Froskemanns- og Dykker Service AS, tidligere kontaktet OSI med tilbud om utleie av norske dykkere som assistanse til deres dykkeoperasjon ombord på Ocean Traveler. Det skulle vise seg at OSI var positive til en slik avtale. Derfor var det to norske dykkere, Idar Johnsen og Odd Gåskjenn, som utgjorde dykkerteamet ombord sammen med fem amerikanske dykkere, ved oljealderens begynnelse på norsk sektor.

Det var Idar som ble den første norske klokkedykkeren med et lock-out senere på året, på brønn 25/11- 1, og 126 m dybde. Tidlig 1967 gjennomførte Odd et tilsvarende dykk på den samme brønnen. Senere i 1967 var også Gunnar mobilisert noen turer på dykkerteamet ombord på Ocean Traveler.

Leif-Tore ble mobilisert 29. mars 1968 av OSI som dykker i Nordsjøen, også via avtalen med Nord-Norges Froskemanns- og Dykker Service AS. Han fikk sitt første heliox lock-out dykk fra boreskipet Glomar Grand Isle 31. mai på brønn 16/9-1 med 90 m dybde.

Ocean Traveler Morning Report

Det kan være på sin plass med en epistel om hvordan 3X fikk tilgang til de dekompresjonstabellene som siden ble anvendt på de mange forskjellige dykkeoppdrag med heliox, inntil våre egne tabeller var etablert i 1975. OSI benyttet sine OSI-tabeller ved klokkedykkingen og US Navy-tabeller når det var hjelmdykking. Flere eksemplarer av disse sto oppbevart i ei hylle på kontoret. Samtidig ble det klart kunngjort for alle at tabellene var hemmelige og selskapets eiendom.

I ettertid kan jeg ikke forstå annet enn at det var denne hemmeligholdelsen som trigget ideen om at disse ville jeg få kopiert, samme hva. Dette var før vi engang hadde diskutert muligheten av å etablere et eget dykkerselskap. Derfor kan intet praktisk behov gis som årsak til denne min introduksjon innen 'espionnage industriel'. På den tiden var ikke kopieringsmaskiner vanlig inventar på alle kontorer, som i dag. Men, der var et firma i Stavangers Øvre Holmegate som kopierte dokumenter, mot betaling. Mens det aktuelle rommet hvor tabellene ble oppbevart var tomt en tidlig morgen så snek jeg en perm med OSI-tabellene og en perm med US Navy-tabellene ned i veska mi. Da jeg leverte permene for kopiering fikk jeg beskjed om at de kunne hentes den samme ettermiddagen.

Mener å huske at jeg betalte kr. 150.- for kopieringen, og at pulsen min ikke ble stabil før etter at de originale tabellene var vel plassert tilbake i sin hylle.

Idar Johnsen valgte å søke jobb på boredekket, og forlot dykkingen i 1969. Han ble en tidlig norsk Driller og Toolpusher for Odeco, før han begynte i Statoil i 1975. Om jeg senere fikk et behov for å være morsom på Idars vegne så mobbet jeg med at han hadde skuslet bort en utmerket karriere innen dykking i bytte med en Direktør tittel i Statoil.

Idar, Odd, Gunnar og Leif-Tore hadde i det minste to ting felles. Alle hadde fått sin dykkeropplæring i marinen, og alle hadde jobbet som anleggsdykkere for Jon Berg i Tromsø før de begynte som offshoredykkere i Nordsjøen.

Før OSI sendte et telegram til 3X for å varsle sitt behov for leie av fire dykkere til et 3–4 måneders oppdrag på boreskipet Glomar North Sea hadde Jon Berg fått den samme forespørselen. Slik ble OSI kjent med 3X sin eksistens. En betingelse fra OSI var at alle vi 3X'ene, som de allerede kjente, måtte være med som en del av teamet. Rutinene skulle være to uker ombord på riggen, og ei ukes avspasering i Las Palmas. Avtalen ble raskt etablert med en månedsrate per dykker på \$ 1000 (kurs kr. 7.14). Vi tre, som de andre 3X-dykkere, fikk ei månedslønn på kr. 3.500.

Noen minner fra Mauritania:

Da vi nå skulle reise på et lengre oppdrag kom der et problem. Vi måtte raskt finne en som vi kunne stole på til å passe 'butikken' vår i Stavanger i mellomtiden. Heldigvis sa Per Skipnes seg interessert. Dette var en solid kar som var en tidligere kullkamerat av Odd og Gunnar fra 63-kullet på marinens froskemannsskole. Deretter ansatte vi Frits Sørskog, en dykker fra Bergen, med bakgrunn fra hjelmdykkeravdelingen i marinen. Frits ble 4. mann i 3X teamet som dro sydover til Las Palmas 3. november.

Nå hadde 3X en avtale om et forholdsvis langt oppdrag utenfor kysten av Afrika. Dette overgikk alle forventninger. Men den største umiddelbare utfordringen var at vi ikke hadde penger til å betale for de flybillettene som var nødvendige slik at vi kunne komme oss til denne jobben. Derfor måtte vi snakke vakkert med Bennett Reisebyrå. De var imøtekomende. Der ble det etablert en tre måneders kredittavtale for betalingen av flybillettene. Dermed fikk vi plass på ei ukes pakketur med et charterselskap. Vi hoppet bare av fra den inkluderte hjemreisen.

Foto: 3X

Leif-Tore – Odd – Gunnar - Fred på dekk

Første turen fra Las Palmas til Noahdibou, byen het Port Etienne da Mauritania var en fransk koloni, var 13. november. Reisen begynte med en tre timers flytur med en Douglas DC-3 flight, som manglet både toalett og trykkabin. Det ble veldig kaldt da flyet kom opp i de øvre luftlag kun noen minutter etter avgang. Fra Noahdibou til Glomar North Sea ble det en god time med helikopter sydover i retning av hovedstaden Nouakchott. Dette ble modellen for de framtidige crew change rutinene.

Noen minner fra Glomar North Sea:

OSI klokkeutstyret ombord var det samme som tidligere hadde vært installert på boreskipet Drillship i Nordsjøen. OSI Foreign Operations Manager Bill Giannotti og Supervisor Jim Thompson var med oss de første ukene. Med sine erfaringer var de til god hjelp med klargjøring av alt dykkerutstyret. Ellers besto dykkecrewet ombord av Supervisor Fred Dietrich og Ass. Supervisor Ted Bucherin.

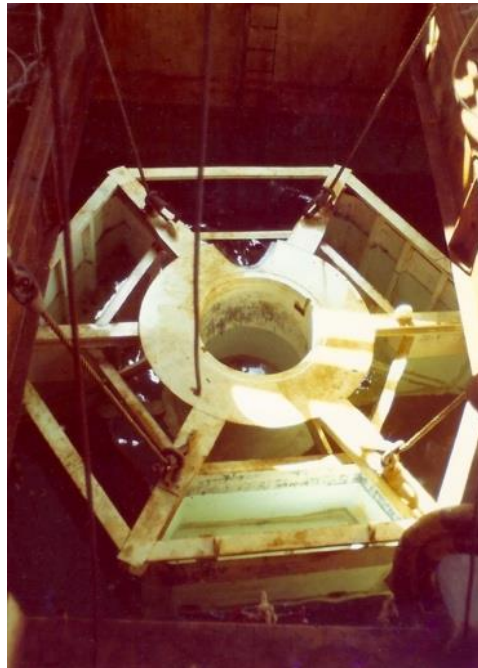
De neste ukene var det kun to ting som var forventet:

- få alt dykkerutstyret installert og operasjonelt
- sove.

Boreoperasjonen startet 26. november. Det eneste undervanns-TV utstyret ombord kunne gjøre på en god dag var å vise et sort/hvitt bilde på en liten monitor som var plassert på boredekket. Kameraet ble senket langs to guidevaihore til bunns og kunne bare vise et bilde fra den ene siden av BOPen. Med en slik begrensning av mulighetene til å observere utstyret på sjøbunnen ble en av dykkernes viktigste oppgaver å fungere som 'øyne' til borepersonellet via observasjonsdykk. Dykkernes observasjon ble ofte utført ved at vi kikket ut gjennom ventilene på dykkeklokka, mens vi hadde overflatetrykk i klokka. Alternativet var tradisjonelle dykkeoperasjoner. Enten gjennomføre vi et lock out dykk, med to mann i klokka. Eller så tok en av oss et dykk med Yokohama gasshjelm.

Yokohama gasshjelm

Fotos: 3X

Baseplata henger i moonpoolen

Da klokkedykkerutstyret fremdeles ikke var operasjonelt gjennomførte Odd samme dag det første dykket på jobben med en Yokohama gasshjelme. Han tok noen bunnprøver og sjekket dessuten at baseplata sto i noenlunde water på bunnen. Dagen etter ble det min tur til å dykke med det samme utstyret. Oppgaven på dette dykket var å dirigere bore krona ned i hullet på baseplata.

Her kan det være på tide å tilstå at jeg hadde strukket sannheten en smule da OSI tidligere hadde forespurt om min erfaring som hjelmdykker. Min forsikring om at jeg hadde erfaring fra minst 50 hjelmdykk var bare fri fantasi. Samtidig var jeg fullstendig klar over at OSI på den tiden benyttet gasshjelmene på mange av dykkene offshore. Sannheten var at jeg aldri tidligere hadde benyttet hjelmdykkeutstyr. Men på den tiden var der ingen krav til sertifisering av dykkere offshore. En dykker ble vurdert til å være akkurat så god som det han demonstrerte på den aktuelle jobben. Derfor leverte jeg denne løggen for å redusere risikoen for å bli sendt hjem umiddelbart.

Heldigvis hadde OSI arrangert et testdykk med Yokohama utstyret på 6 meters dyp utenfor kaia på Strømsteinen. Derfra så hadde jeg tilegnet meg en liten feeling i bruk av hjelmutstyret. Men nå var det alvor og 'shit or bust'. Det var ikke noe annet alternativ enn å ta konsekvensene av min egen løgn. Dermed ble mitt andre hjelmdykk noensinne gjennomført til 242' (74 m) dybde den 27. november. Tydeligvis var jeg nervøs, for det siste jeg husker som ble gjort før de skrudde hjelmen til brystplata var å fjerne sigaretten mellom leppene mine.

Etter dykket var jeg lettet. Alt ble gjennomført helt som planlagt. Med det kom også selvsikkerheten. Senere ble det mange gode dykk med hjelmutstyr og jeg var aldri mer nervøs før oppgavene.

Dykkerklokka kobles til kammeret

Fotos: 3X

Odd med KMB 7 bandmask

Gunnar fikk sitt første dykk 30. november da han ledet en 30" casing ned gjennom senterhullet på baseplata, uten problemer. Odd og Gunnar kunne gjennomføre det første klokkedykket 6. desember. Da var endelig hele dykkesystemet ombord på riggen operasjonelt.

Vi nordmenn måtte lære oss å legge vekk de tillærte verdier som ble målt i meter og bar mens vi dykket for OSI. Her gjaldt det å tenke i fot og psi. OSI instrumenter og tabeller var basert på disse enhetene. Bounce-klokkedykkningen ble utført med Viking Grønn tørrdrakter og Kirby Morgan Mark 7 bandmaske. Der var ingen oppvarming av hverken klokke, kammer, pustegass eller drakter. Heller ingen scrubber for fjerning av CO₂ eller utstyr for analysering av annen gass enn O₂ % i gassbankene.

Det første tilfelle av bends på denne jobben ble meg til del, i høyre skulder, etter et hjelmdykk 20. desember. Bends er også kjent som trykkfallsyke, dykkersyke, diver's disease eller caisson syke. Heliox gassen vi pustet besto av 90% helium og 10% oksygen. Dermed kunne bends oppstå om He-gassboblene som var oppløst i kroppens vev etter et dykk kilte seg fast i tynne blodårer, vanligvis ved de store ledd. Da ville det oppstå forholdsvis store smerter i det aktuelle leddet.

Mitt første bends hadde jeg erfart 11. juli i Nordsjøen. Det var påfølgende det tredje klokkedykk fra Glomar Grand Isle, til 90 m dyp med 45 min bunntid. Da jeg kom ut på dekk etter avsluttet dekompresjon kjente jeg en lett smerte i det venstre låret. Mens jeg satt og drakk en kopp kaffe med Odd kunne jeg kjenne hvordan smerten flyttet seg til det venstre kneet. Jeg visste at Odd hadde hatt bends tidligere. Derfor spurte jeg ham om hvordan man kunne vite om det var et bends, og ikke bare et vanlig 'vondt kne'. "Om du har vondt i et av leddene etter et dykk, men ikke helt klarer å sette fingeren på der det gjør vondt – da er det sannsynligvis bends", forklarte Odd.

Da jeg hadde testet Odds rettledning erklærte jeg at: Jo - smerten i kneet måtte skyldes et bends. Røyken ble sneipet og kaffekoppen tatt med tilbake inn i dekompresjonskammeret. Der økte de trykket først tilsvarende 30 fots dybde. Men fremdeles så kunne jeg kjenne at der var litt vondt, selv om smerten var mindre. Da trykket ble økt til 60 fot kunne jeg endelig kjenne på at kneet var symptomfritt. Behandlingen av et slikt bends tok 135 minutter.

Om en dykker behandles for bends symptomer i vår tid må det påregnes flere evalueringer, mye dokumentasjon og en sykemelding. Da var det akseptert både av dykkere og myndigheter at de dekompresjonstabellene som ble benyttet kunne medføre tilfeller av trykkfallsyke. Derfor behandlet vi bare et bends i kammeret ombord, der og da. Om en dykker fikk bends ble det kun betraktet som 'part of the game'. Vi benyttet US Navy Treatment Tables, og normalt ville dykkeren gjenoppta dykkingen etter 24 timers karantene. Vi dykkere mente at vi kjente denne behandlingen bedre enn noen av legene på land. Derfor tok vi oss heller ikke bryet med å kommunisere med noen av disse. Vi så heller ingen grunn til at dette burde rapporteres til myndighetene.

Mitt tilfelle av bends ombord på Glomar North Sea fikk heldigvis også en positiv konsekvens. Som en 'premie' fikk jeg beskjed om at jeg kunne få reise til Las Palmas dagen etter. Etter gode 6 uker ombord fikk jeg nå bevilget 2 ½ døgn på land. Kona mi var i mellomtiden kommet til Las Palmas og hadde funnet oss en leilighet. Naturligvis var det godt å få tilbringe den avmålte tiden på land, men kl. 05:00 på julaften var der ingen nåde. Da var det tilbake ombord på DC-3'n for å returnere til riggen.

Foto: 3X

Gurlie og jeg på Las Canteras

Rutinene med avspasering for dykkerne begynte 31. desember. Da fikk Odd og Gunnar sin første ukes avspasering i Las Palmas, etter å ha tilbragt sine syv ganske lange uker ombord. Under oppholdet i Las Palmas hadde noen av oss en leilighet, mens andre bodde på hotell. Alt til selvkost.

Mens to av dykkerne avspaserte var det alltid fire dykkere igjen ombord. Der bodde vi i en 4-manns lugar, med felles toalett og dusj nede i gangen. Fotografiene viser at standarden kan beskrives som 'enkel', sammenlignet med dagens forventninger.

Gunnar

Ted Bucherin

Fotos: 3X

Leif-Tore

Odd - Gunnar

Fotos: 3X